

Гетьман Г. М.,
к.ю.н., асистентка
кафедри кримінального процесу
Національного юридичного
університету
імені Ярослава Мудрого, м. Харків

ПРОБЛЕМИ ТЛУМАЧЕННЯ ТА ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ ОКРЕМИХ ПОЛОЖЕНЬ ЩОДО ЗАТРИМАННЯ УПОВНОВАЖЕНОЮ СЛУЖБОВОЮ ОСОБОЮ

У кримінальному процесуальному праві інститут затримання особи є доволі дослідженою темою, якій присвячено багато наукових праць, зокрема, на дисертаційному та монографічному рівнях. Одразу слід зазначити, що значну увагу в наукових працях щодо затримання особи було зосереджено на питаннях змісту, суті та порядку затримання, захисті прав затриманої особи, видах затримання (затримання на підставі ухвали слідчого судді, законного затримання, затримання уповноваженою службовою особою), межах повноважень суб'єктів, які здійснюють затримання тощо.

Попри те вже понад десятилітня практика застосування норм кримінального процесуального законодавства України, зокрема щодо затримання особи, дозволила виявити окремі дефекти його логіко-структурної побудови. Як пише О. В. Капліна з цього приводу, «такі відступи від вимог законодавчої техніки свідчать про юридичну недосконалість кримінального процесуального законодавства, породжують різні підходи під час правозастосовного тлумачення, тягнуть за собою відсутність єдності правозастосовної практики» [1, с. 39].

Одним із проблемних для правозастосування виявляється положення п. 2 ч. 1 ст. 208 КПК, яке не тільки є складним для правоінтерпретаційного характеру, а й набуває актуальності під час обговорень науковою громадськістю та практичними працівниками, метою яких є прагнення одноманітного усвідомлення та подальшого правозастосування.

Тож п. 2 ч. 1 ст. 208 КПК (затримання уповноваженою службовою особою) закріплено, «якщо безпосередньо після вчинення злочину очевидець, в тому числі потерпілий, або сукупність очевидних ознак на тілі, одязі чи місці події вказують на те, що саме ця особа щойно вчинила злочин» [2]. Отже, зрозуміло, що затримати особу без ухвали слідчого судді чи суду можуть уповноважені службові особи за означеними умовами. Але в цьому випадку законодавець вжив категорію «безпосередньо», що, у свою чергу, по-перше, робить розпливчастим сам часовий проміжок затримання та, по-друге, викликає непорозуміння в можливих дозволених межах діяльності суб'єктів, які здійснюють затримання. Доречно звернути увагу, що, з одного боку, начебто у ст. 208 КПК доволі чітко окреслено, коли саме є допустимим здійснення затримання уповноваженою службовою особою. Однак категорію «безпосередньо» по-різному та своєрідно інтерпретують працівники правоохоронних органів, вживаючи як синонім своєрідний термін «по гарячих слідах».

У цьому аспекті важливо звернути увагу, що не можна ототожнювати ці дві категорії – «безпосередньо» та «по гарячих слідах». По-перше, розслідування «по гарячих

слідах» передбачає собою діяльність відповідних органів, яку пов'язано з якнайшвидшим збором доказової інформації (часто також тієї, яка має орієнтовне значення) щодо кримінального правопорушення, діяльність щодо встановлення особи, яка вчинила злочин. По-друге, це діяльність відповідних органів, яка розпочинається від моменту вчинення кримінального правопорушення певною особою та його виявлення. По-третє, розслідування «по гарячих слідах» криміналісти обмежують найкоротшими строками. По-четверте, категорія «по гарячих слідах» не є науковою, а вживається як своєрідний зворот мовлення. Тому ототожнювати терміни «затримання безпосередньо після вчинення злочину» та «по гарячих слідах» недоречно.

Окрім того, розглядати термін «безпосередньо» слід через його етимологічне значення. Адже в межах п. 2 ч. 1 ст. 208 КПК він виявляється доволі змістовно глибоким та насиченим. Вивчення етимології слова розкриває його зміст, під яким розуміють «самостійність», «незалежність», «напрям/прямо». Тобто у значенні означеного положення кримінального процесуального закону «безпосередність» слід розуміти як можливість щось сприймати особисто, прямо, що дає підстави стверджувати про існування певних подій чи, навпаки, їхню відсутність.

Саме тому тлумачення терміна «безпосередньо», яке виступає змістовним наповненням п. 2 ч. 1 ст. 208 КПК, проте, часом видається, що навантажує положення означеної статті та виявляє певні складнощі у правозастосовній діяльності. Якщо прямо тлумачити означене положення, то умови, за яких очевидець, у тому числі потерпілий, указують, що саме певна особа вчинила злочин, слід розуміти як прямо після закінчення злочину, тобто особисте сприйняття вчинення іншою особою кримінального правопорушення. Однак безпосередньо, тобто прямо, уповноважена службова особа не могла сприймати певні події, процес вчинення злочину чи прямий момент його закінчення. Тобто тут втрачається зв'язок, передбачений п. 2 ч. 1 ст. 208 КПК, щодо безпосередності та затримання особи. І коли виходити зі складності тлумачення та розуміння категорії «безпосередньо», то видається доречним замінити «безпосередньо» на «одразу після вчинення кримінального правопорушення».

Таким чином, для правильного розуміння багатьох положень кримінального процесуального законодавства, а також належного застосування відповідних норм у правозастосовній діяльності важливим є правильне тлумачення тих чи інших категорій, які вжиті законодавцем, що, у свою чергу, подекуди можливе через внесення відповідних змін. Окрім того, правильне тлумачення багатьох положень, які закріплено у кримінальному процесуальному законодавстві, є запорукою дотримання прав та законних інтересів осіб, які опиняються в межах кримінальної процесуальної діяльності.

Список використаних джерел

1. Капліна О. В. Актуальні проблеми тлумачення окремих підстав для закриття кримінального провадження. *Вісник кримінального судочинства*. 2016. № 3. С. 38–45.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. Дата оновлення: 05.02.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

